

Anpassad Ridning i Uppland

1 februari

2012

Det finns många anledningar till att någon med en funktionsnedsättning vill komma i kontakt med hästar. Det kan vara för rehabilitering, arbetsträning, personlighetsutveckling, fritidsnöje eller för att nå framgångar på tävlingsbanorna. Det finns många aktörer inom de olika områdena som alla spelar sin roll – kanske är det dags för ett ökat samarbete?

En förstudie
från Upplands
Ridsportförbund
med stöd från
Leader
Upplandsbygd

Ökat samarbete kring ridning för funktionshindrade?

Inledning

Bakgrund

Upplands Ridsportförbund har sökt, och fått pengar från Leader Upplandsbygd för att göra en förstudie kring behovet och intresset för ett ökat samarbete kring ridverksamhet för ryttare med funktionsnedsättningar. Detta innebär även en undersökning av möjligheterna för en framtida utveckling av affärsområden inom området hästar och funktionshinder.

Idag finns många aktörer inom området hästar och funktionshinder, det är kommunerna som arbetar med att bevilja personer stöd till fritidssysselsättningar och aktiviteter. Det är landstinget som i vissa fall använder hästar i habilitering och rehabilitering. Det är föreningar som erbjuder ridning för ryttare med funktionsnedsättning – och det kan vara på många olika nivåer från habilitering till tävlingsridning, en del erbjuder också arbetsträning eller daglig verksamhet i föreningens verksamhet. Det finns också företag som specialiserat sig på att använda sig av hästar för att utveckla människor, både vad gäller rehabilitering, habilitering, friskvård, personlighetsutveckling och annan verksamhet.

Upplands Ridsportförbund vill med denna förstudie undersöka om det finns ett intresse och ett behov av ett bättre samarbete mellan de aktörer som finns inom området för att möjliggöra för funktionshindrade som vill rida att på ett bättre och mer tillgängligt sätt få tillgång till ridning. Vi vill också undersöka om ett samarbete kan få synergieffekter som var gynnsamma för de olika aktörerna.

Metod

Arbetet har bestått i en faktainsamlade del, en analys av vika aktörer som finns inom områden i vårt upptagningsområde samt workshops och intervjuer för att få fram hur dessa aktörer arbetar idag, men också vad man önskar inför morgondagen.

Aktiviteter

Informationslunch

I juni bjöd Upplands Ridsportförbund in till en informationslunch på Akademistallet i Kvarbo. Till träffen bjöds representanter från kommunerna inom Leader Upplandsbygd, företagare som arbetar med hästar och funktionshindrade (t.ex. ridterapeuter) samt ridklubbar inom Upplands Ridsportförbund. 15 personer medverkade vid träffen och intresset var stort för fortsatt arbete och utveckling av detta område. Många påtalade behovet av en ökad samverkan.

Det framkom under lunchen att många ser områden med utvecklingspotential och saker som skulle kunna förbättras genom större samarbete och bättre nätverk. Det framkom också att det finns behov av begreppsdefinitioner och diskussioner för ökad förståelse för varandras områden.

Workshop 1

I augusti bjöds det in till två workshops för att arbeta med frågorna inom projektet. Den första genomfördes den 29 september och fokuserade på nuläget.

Alla som medverkade vid träffen i juni bjöds in och ansträngningar gjordes också för att locka fler deltagare framför allt från Landstinget och fler kommuner. Tyvärr var gensvaret dåligt men enligt utsago berodde detta på tids och resursbrist snarare än bristande intresse för området. Till workshopen uteblev även några som var anmälda vilket bidrog till att bara ridklubbar var representerade på träffen. Resultaten från workshopen blev därför ridklubbarnas syn på frågorna och inte, så som var ambitionen en samsyn mellan företag, föreningar och kommuner.

Det första som gruppen kom att arbeta med var begreppsdefinitioner. De begrepp som diskuterades var: Handikappridning, Fritidsridning, Friskvård, Ridterapi, Hästunderstödd terapi och Anpassad ridning. Dessa begrepp var valda bl.a. för att det kunde finnas olika syn på dessa begrepp inom olika typer av organisationer, men eftersom gruppen var rätt homogen så blev det inte så stora diskussioner om begreppens betydelse som ledde till följande definitioner:

Handikappridning – ett stort begrepp som innefattar ridning för ryttare med alla typer av funktionsnedsättningar men som inte fungerar bra av flera skäl. Begreppet tenderar att betyda ridning för ryttare med fysiska funktionshinder i grupp, och det ansågs t.o.m. uppfattas som ridning endast för barn med funktionsnedsättningar. Begreppet är dessutom dåligt för att det innehåller ett ord som inte längre används i detta sammanhang. Gruppen var enig om att man måste hitta ett annat begrepp.

Fritidsridning – Nöjesridning, ridning man inte får betalt för oavsett om det avser att man rider själv i skogen, på ridlektion eller tävlar.

Friskvård – förebyggande hälsovård, sådant som man mår bra av.

Ridterapi – Verksamhet där man med stöd av hästen habiliterar funktionsnedsättningar eller rehabiliterar sjukdom. Verksamheten kan ske uppsuttet eller avsuttet (d.v.s. från hästens rygg eller från marken där men jobbar med hästen)

Hästunderstödd terapi – Verksamhet där man med stöd av hästen rehabiliterar eller genomför verksamhet som leder till personlig utveckling (t.ex. ledarskapsträning). Verksamheten kan ske uppsuttet eller avsuttet.

Anpassad ridning – Begreppet Anpassad Ridning kom upp under lunchen i juni och gruppen diskuterade vad detta skulle kunna innefatta och efter en del diskussioner enades man om att Anpassad ridning är *ridning för personer med särskilda behov*. Se skiss 1:1 nedan.

Fig 1.1

Skissen visar att Anpassad ridning sträcker sig från habilitering hela vägen till tävling och i den allra högsta formen – Paralympics. Den nedersta raden avser vilka som ansvarar för respektive område. Detta kan självklart variera och det är olika delar av kommunerna som är inblandade beroende på om det rör sig om habilitering/arbetsträning/fritidsaktivitet eller annat.

Gruppen var enig om att Anpassad ridning är ett mycket bättre begrepp än Handikappridning och att man inom det begreppet kan rymma verksamhet med hästar på olika nivåer. Begreppet tillåter också att man ser en ridutveckling inom segmentet och att ryttarens/patientens syfte med sin hästverksamhet kan tydliggöras. Detta är viktigt för att bättre kunna möta ryttarens eller patientens behov och förväntningar samt att leverera det som faktiskt efterfrågas.

SWOT – Styrkor, Svagheter, Möjligheter och Utmaningar (Hot)

Vidare arbetade gruppen med en metod där de alla intervjuade varandra för att få fram en mycket omfattande SWOT-analys. Eftersom gruppen var så homogen kom analysen att belysa framför allt ridklubbarnas men även Upplands Ridsportförbunds situation.

Styrkor

Gruppen såg det som en styrka för utvecklingen av anpassad ridning att Svenska Ridsportförbundet har en struktur för detta område och att man inom Upplands Ridsportförbund ser detta som en prioriterad fråga. Det är också en styrka att det finns mycket kompetent personal på ridklubbarna, att det finns bra hästmateriel, bra anläggningar och ett stort säkerhetstänkande.

Efter att ha prioriterat styrkorna var Engagemang, Kompetens inom organisationen och bra förutsättningar på några ridklubbar de viktigaste styrkorna.

Svagheter

Gruppen identifierade en rad olika typer av svagheter; dels de strukturella – så som att det är många organisationer (och olika delar av organisationer) som är inblandade för varje ryttare, de ekonomiska bitarna (det kostar mer att genomföra denna verksamhet) samt förutsättningarna på ridklubbarna (hänger på eldsjälur, ibland brist på utbildad personal, anpassning av lokaler etc). Svårigheter att nå målgruppen och hitta ryttare var också en sak som framkom.

Ekonomi och de strukturella svårigheterna med många aktörer som ansvarar för olika delar var det som sågs som de största svagheter.

Möjligheter

Eftersom det finns stor kompetens, ett stort engagemang och en redan utarbetad struktur inom Svenska Ridsportförbundet och Upplands Ridsportförbund sågs möjligheter att utveckla detta vidare genom att bygga större nätverk och strukturer för kunskaps- och erfarenhetsutbyte. På föreningsnivå sågs stora möjligheter att utveckla verksamhet genom bättre nätverk med all typ av verksamhet så väl avsutten som uppsutten. Man såg också möjligheter till större samarbeten med skolor.

En mer differentierad verksamhet, bättre nätverk för samordning ger en möjlighet till mer utbildning, samarbete kring utrustning och kompetens och sågs som stora möjligheter.

Utmaningar

Ekonomi återkom även som en utmaning – Hur får man verksamheten att gå runt? Att rekrytera ryttarna ansågs också vara en utmaning. På vissa håll är det fortfarande en utmaning att få igång verksamhet och få plats i lektionsschemat även för detta. Det sågs också som en utmaning att överbrygga de strukturella hindren där kommuner, landstinget, assistenter, ledsagare, färdtjänst och andra delar måste fungera för att ryttaren skall kunna komma till sin ridning. Det är en utmaning för alla som arbetar med detta segment att nå en samsyn så att den enskilde ryttaren kan få ut det denna vill av sin ridning oavsett vad som är anledningen till att den vill komma i kontakt med hästar.

De mest prioriterade utmaningarna var: Ekonomi, Rekrytering av ryttare och att få en Samsyn inom området.

Fig 1.2

Intervjuer

Det som framkom tydligt under workshop 1 var att det fanns ett behov av att komplettera med flera av aktörernas synpunkter. Därför gjordes telefonintervjuer främst med representanter från kommunerna. Samma frågor som diskuterades under workshopen ställdes till de uppringda kommun- och landstingsrepresentanterna.

Det som framkom var att många tyckte att begreppet Handikappridning var problemmatiskt, främst för att det är ett ord man inte vill använda i samtal med personer med funktionsnedsättningar, men också för att det upplevdes som otydligt vad det innebar. Många förknippade ordet med fritidsridning för ryttare med funktionsnedsättning och gjorde inte kopplingen till habilitering eller rehabilitering.

Det som också framkom som tydligt vid rundringning till kommunerna var att det var svårt att hitta rätt person. De olika uppgifterna kring att t.ex. bevilja färdtjänst till aktiviteten, bevilja ledsagare eller assistans, att se till att personen hade en aktiv fritid eller möjlighet till utveckling eller rehabilitering låg på olika personer och ingen hade helhetsansvaret i frågan. Det såg också mycket olika ut i olika kommuner vilket försvårade att få jämförbara svar.

På frågan hur man såg på habilitering och rehabilitering blev svaret att den typen av verksamhet låg inom landstingets ansvar och var det fråga om fritidsridning ansåg en tjänsteman att det var den enskildes eget problem om den ville rida eller inte på sin fritid, oavsett funktionsnedsättning.

Begreppet Anpassad Ridning uppfattades som positivt, framför allt med kommentaren att det finns ett behov av att identifiera/definiera de olika delarna kring ridning för ryttare med funktionsnedsättning i förhållande till målsättning med ridningen och även för att tydliggöra vems ansvar det är att stötta verksamheten.

SWOT-analys av ridning som verksamhet för personer med funktionsnedsättning

Styrkor

Att det är en bra, och förhållandevis beprövad rehabiliteringsform som många tjänstemän uppfattade som effektiv.

Svagheter

Att det är resurskrävande både vad gäller personal, tid och ekonomi samt att det uppfattades som att kunna vara en säkerhetsrisk. En sjukgymnast tog upp att det är svårt med större patienter med fysiska funktionsnedsättningar på större hästar p.g.a. tyngd, höjd och säkerhetsfrågorna.

Möjligheter

De intervjuade såg en utvecklingspotential för bl.a. ridklubbar som skulle kunna bredda sin verksamhet genom att erbjuda t.ex. daglig verksamhet eller kompetens inom rehabilitering/habilitering.

Utmaningar

De ekonomiska delarna samt vem som är ansvarig för vad ansågs som de största utmaningarna.

Sammanfattning Nuläge

De kompletterande intervjuerna visar på några punkter som inte framkom under wokshopen. Framför allt berör det frågan om ridning för ryttare med funktionsnedsättning ur ett mer medicinskt perspektiv. Aktiviteter med hästar uppfattas som en bra, effektiv rehabiliteringsform och verksamheten borde kunna utvecklas mer. Men man lyfter också fram säkerhetsriskerna och de praktiska utmaningarna med vissa patientgrupper när det kommer till att använda hästar som stöd i habilitering och rehabilitering.

Begreppet handikappridning framstår fortsatt som begränsande och begreppet Anpassad Ridning verkar fylla ett behov även inom gruppen kommuner och landstinget.

Workshop 2

Vid den andra workshopen deltog fler personer från de olika områdena och alla grupper var representerande; kommunen, landstinget (habiliteringen), föreningar och företagare.

Den andra workshopen avsåg att ta sikte mer på framtiden och de inbjudna deltagarna fick arbeta med tre olika framtidsscenarior: 1 - Ett nätverk kring anpassad ridning skapas, 2 – En hemsida kring anpassad ridning skapas eller 3 – En förening kring anpassad ridning skapas. I samtliga fallen avsågs att man skulle skapa dessa lösningar tillsammans mellan de olika aktörerna.

Många konstruktiva och intressanta diskussioner uppstod i grupperna i arbetet med hur detta skulle kunna se ut och vad det skulle innebära för inblandade aktörer i de tre olika fallen.

Ett nätverk bildas

Fördelarna som framkom kring ett nätverk var att man kan stötta varandra, få kontakter, hjälpa varandra, få ökade affärsmöjligheter/resursoptimering och erfarenhetsutbyter. För den enskilde personen som vill komma i kontakt med ridningen ansåg några att det fanns fördelar att de som skall erbjuda verksamheten har bättre kontakt med varandra och kännedom om olika verksamheter medan några ansåg att det inte fanns så stora fördelar för den enskilde.

För kommuner och landstinget ansågs ett nätverk kunna underlätta arbetet genom att öka kännedomen om vad som finns, ge inspiration och en ingång till ökad kompetens och utveckling. Nackdelar som framkom var att det kan bli tidskrävande och på kort sikt en ökad kostnad innan effekterna märks.

För ridklubbar och företag ansågs ett nätverk kunna höja kompetensen, öka kundunderlaget och skapa nya utvecklingsmöjligheter, men även här ansågs det kunna vara tidskrävande.

En hemsida bildas

Många var positiva till tanken på en plats med all information för alla målgrupper. Man såg också fördelar med att man genom att ha en gemensam hemsida kunde nå ökat samarbete mellan olika aktörer inom området.

Man såg fördelar med en hemsida för alla aktörer, den som vill komma i kontakt med ridning/hästar hittar allt på ett ställe, men även de som skall erbjuda stöd och hjälp eller tjänster har nytta av att kunna hitta kontaktpersoner eller information samt att marknadsföra sig och sina tjänster.

Nackdelar som lyftes var att det är resurskrävande och att det är otroligt viktigt att all information är korrekt och uppdaterad och att detta kräver ett aktivt deltagande och att det finns ansvarig inom respektive organisation som sköter om sidan. Diskussioner fördes också om vem som skall vara huvudman för en sådan sida och hur man säkerställer att kvalitén upprätthålls på de aktörer som man låter delta. Det kan vara svårt att avgöra vem som skall få rätt att annonsera sina tjänster inom segmentet ridning och funktionshinder och det krävs någon typ av uppföljning på hur dessa aktörer sköter sin verksamhet.

En förening bildas

Det sista scenariot som diskuterades var att man skapade en särskild förening för Anpassad ridning i Uppland, med de aktörer som var intresserade att delta. Detta skulle kunna skapa förutsättningar för att dela på material, personal och resurser inom detta område i stället för att alla aktörer har någon som jobbar med frågan på deltid. Man skulle t.ex. kunna ha en ridlärare med special kompetens som arbetade på flera ridskolor, material som användes på olika ridskolor olika dagar och sjukgymnaster som arbetade med olika föreningar eller företag via denna förening. Det skulle också kunna leda till att man fick en bättre motpart mot kommuner, sponsorer och bidragsgivare genom att samla mycket verksamhet inom området på ett ställe.

Problem som belystes var bl.a. att det blir svårt för enskilda ryttare att välja ridskola inom hela länet eftersom det är svårt att få beviljat resor till aktiviteter i annan kommun, svårare med ledsagarservice etc. Det ansågs också tidskrävande, och som ett stort åtagande att bilda en ny förening. En grupp sa att detta krävde mest jobb med kunde också ge mesta möjliga utfall om det gick att genomföra. En förening skulle också kunna utveckla de som jobbar med frågan genom att det både blir nätverksskapande och självklart leder till att man har en gemensam hemsida.

Önskvärt scenario

Gruppen enades om att det mest realistiska i dagsläget var att försöka få till en hemsida. Det skulle på sikt kunna leda till att både ett nätverk och kanske även en förening också uppstår men att ta sig an att försöka skapa en förening ansågs som ett för stort åtagande nu. Ett nätverk bör bildas som en naturlig del av att kunna skapa hemsidan.

Verksamhetsidén för en sådan hemsida skulle vara att samordna, utbilda, informera och marknadsföra.

Genom att samla alla aktörer på ett ställe kan brukare hitta den information som de behöver för att kunna komma i kontakt med verksamhet inom anpassad ridning, oavsett om det handlar om habilitering eller en önskad tävlingsansats. Det skulle också bidra till att skapa ett nätverk mellan aktörer inom segmentet.

Vision: Att utveckla och förbättra verksamheten med hästar för funktionshindrade på alla nivåer genom att öka tillgängligheten, tydliggöra möjligheterna och skapa enklare sätt att få korrekt information.

Verksamhetsområden: Anpassad ridnings alla delar – habilitering, rehabilitering, daglig verksamhet, fritidsridning och tävlingsridning. Geografiskt område för hemsidan: Kommuner inom Upplands Ridsportförbund.

Analys

Två delar har framför allt framkommit under denna förstudie – ett behov av att definiera begrepp och roller och ett behov av ett ökat samarbete för att tydligare nå ut med information och marknadsföra verksamheten.

Begrepp

Begreppet Handikappridning behöver bytas ut, det visar sig både i intervjuer, workshops och möten med olika aktörer inom området. Det anses förlegat och det är dessutom svårt att definiera vad det innebär. Under projektet har begreppet Anpassad ridning etablerats som ett alternativ och då med en rad underrubriker. Eftersom det idag finns så många aktörer som på olika sätt använder sig av hästar i relation till människor med funktionsnedsättningar eller sjukdom så finns det ett behov av att visa på de olika delar som finns och vem som ansvarar för/erbjuder verksamhet inom respektive område. Eftersom olika typ av verksamhet kan uppbära olika typer av offentligt stöd är det också viktigt att veta vad som erbjuds och vad man kan få stöd till.

Nedan ett exempel på hur denna indelning skulle kunna se ut.

Genom att ha tydligare begreppsdefinitioner kan man också ha tydligare roller vem som ansvarar för eller erbjuder olika typ av verksamhet. En ridklubb kan ju t.ex. erbjuda fritidsridning genom sin verksamhet som ridskola men kan också erbjuda rehabilitering i samarbete med landstinget eller någon företagare eller daglig verksamhet i samarbete med kommunen.

Begreppen skulle också kunna göra de enklare för den som önskar ta del av verksamhet inom något område (brukaren) att hitta vad som gäller inom respektive område.

Det första steget för att kunna erbjuda bättre verksamhet är att tydliggöra dessa begrepp och de roller som förekommer inom detta segment och för detta krävs att man tillsammans enas om detta. För att nå ut med informationen och kunskapen är förmodligen en gemensam hemsida för Anpassad ridning i Uppland något som skulle kunna vara ett första steg mot ökad kunskap och tillgänglighet. För att detta skall kunna bli verklighet krävs dock resurser och engagemang hos alla inblandade parter.

Diskussioner har också framkommit om att skapa en gemensam förening för alla som sysslar med anpassad ridning i Uppland. Man skulle då kunna ha en motpart mot kommuner och landsting som sedan hade verksamhet ute i företag och föreningar. Fördelarna med detta skulle kunna vara att t.ex. kunna erbjuda någon med speciallistkompetens en högre tjänstegrad genom att denna kunde verka på olika ridskolor eller att man skulle kunna ha gemensam utrustning som användes i verksamhet på olika ställen (t.ex. specialsadlar). Detta skulle dock kräva samordning och en möjlighet för brukarna att fritt välja mellan föreningens samarbetspartners då man kanske erbjuder en nybörjarlektion på en ridskola och en fortsättningsgrupp på en annan. I dagsläget finns problem med en sådan lösning eftersom kommunerna inte tillåter färdtjänstresor hur som helst inom länet och det därför inte blir möjligt för en brukar från Uppsala att rida i Knivsta eller Heby kommun om det är där den aktivitet som brukaren efterfrågar finns. Fördelarna med en sådan typ av samordning, erfarenhetsutbyte och effektivisering tycks dock väldigt stora och en ökad samordning och ett ökat samarbete skulle gynna både brukare och utförare. Kanske skulle en samlad hemsida kring frågan kunna vara ett första steg för att identifiera möjligheter och problem inom segmentet på ett mer tydligt sätt samt skapa de kontaktnätverk och de nätverk som krävs för att utveckla detta område ytterligare.

Det går att konstatera att segmentet ridning för hälsa, friskvård och fritid för ryttare med funktionsnedsättningar har en stor utvecklingspotential och det är också ett underutvecklat affärsområde både vad gäller tjänster och produkter. Att jobba vidare med frågan skulle leda till fördelar för såväl föreningar, företagare och den offentliga sektorn så väl som för brukarna.

Studien genomfördes av Upplands Ridsportförbunds Handikappkommitté med stöd av Leader Upplandsbygd under 2011. Deltog vid workshops gjorde representanter för kommuner inom Uppland, människor som arbetar med habilitering inom landstinget, företagare inom ridterapi samt föreningar inom Upplands Ridsportförbund.